

KVALITETA I STANDARDI U MUZEJSKOJ PRAKSI

Godišnja konferencija Komiteta za regionalne muzeje ICR/ICOM-a

Hrvatska, 23.9.2002. - 28.9.2002.

GORANKA KOVAČIĆ □ Muzeji Hrvatskog zagorja, Gornja Stubica

UVOD. Ovom konferencijom Hrvatska je, prvi put od svoje samostalnosti, bila domaćin godišnje konferencije jednog ICOM-ovog komiteta. Na otvaranju konferencije, u ime Ministarstva kulture Republike Hrvatske, prisutne je pozdravila pomoćnica ministra, mr. sc. Branka Šulc, istaknuvši kako su upravo regionalni muzeji, kao najbrojnija vrsta muzeja, ključni za oblikovanje mikroidentiteta i kulturnog pluralizma svake zemlje. Oni su najneposrednije u kontaktu s lokalnom zajednicom koja svoju baštinu treba doživjeti kao poticaj za budući razvoj. Regionalni muzeji bave se svojim okruženjem, pitanjima identiteta, a pokazivanje zanimanja za vlastitu baštinu potiče i poštovanje prema baštini drugih. Uravnotežen regionalni razvoj sprječava marginalizaciju prostora izvan većih gradskih središta dinamizirajući cjelokupni kulturni potencijal zemlje. Susret muzealaca u Hrvatskoj bio je prilika za upoznavanje različitosti naših regija, bogatstva muzejskih zbirki i umjetničkog stvaralaštva, ali i kulture življenja i ljepote krajolika, što sve zajedno tvori prepoznatljive kvalitete hrvatskoga prostora. U pripremu godišnje konferencije, uz ICOM ICR uključio se i Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, a organizatori konferencije u Hrvatskoj bili su Muzeji Hrvatskog zagorja, kao dugogodišnji aktivni član.

Naziv ovogodišnje konferencije bio je *Kvaliteta i standardi u muzejskoj praksi*, a istaknuti muzejski stručnjaci tijekom boravka u Hrvatskoj bavili su se pitanjima kvalitete poslovanja u muzejima, standardizacijom kriterija i procjenom kvalitete rada, odnosno problemima akreditacije. Na konferenciji u Hrvatskoj predstavljena je i knjiga *Guidelines to Improve Museum Quality and Standards*, a cilj je bio pokazati kako teoretske smjernice koje navodi knjiga mogu biti primjenjive u praktičnome radu. To je bila i prilika za hrvatske muzealce da sagledaju način poslovanja u svojim ustanovama i nađu poticaj za još bolji rad u budućnosti. Konferencija je započela izlaganjima uvaženih predavača, koja u sažetom obliku donosimo u ovom bloku Informaticae Museologicae. Jane Legget iz Novog Zelanda, Harald Mehus iz Norveške, Stephen Harrison iz Velike Britanije i Taja Čepič iz Slovenije govorili su o standardima poslovanja, programima samoprocjene i dobroj strategiji vođenja ustanove koji su

prezentirani na vlastitim primjerima. Izlagala su i dva istaknuta hrvatska muzeologa, Žarka Vujić i Tomislav Šola naglasivši važnost primjene teorije u muzejskoj praksi i odgovornost muzeja prema zajednici u kojoj djeluje. Konferencija je okupila šezdesetak stručnjaka iz zemlje i inozemstva, a veći dio rada održao se u obliku radionica u nekoliko hrvatskih muzeja odabranih za domaćine sukladno zadanim temama.

IZVJEŠĆA S RADIONICA. U odabiru tema za radionice namjera je bila istaknuti problematiku vezanu uz uspješan rad muzejskih ustanova obuhvaćajući neke od osnovnih segmenata rada muzeja - od skupljanja, čuvanja i obrade muzejskih predmeta do prezentacije, komunikacije i upravljanja muzejem i većim spomeničkim kompleksom. U odabiru muzeja - domaćina nastojali smo uključiti različite muzejske kuće u Hrvatskoj, vrhunske spomenike kulture i muzeje koji aktivno djeluju u svojoj regiji ili gradu.

Prezentacija i dizajn stalnog postava - Muzej grada Zagreba. Voditelji radionice bili su Irena Žmuc i Otto Lohr. Nakon uvodnog razgledanja stalnog postava u pratnji ravnatelja Muzeja, g. Vinka Ivića, kustosica Željke Kolveshi i Nade Premerl, te arhitekta Željka Kovačića, praktičan zadatak sudionika radionice bio je usporedba smjernica iz knjige *Guidelines to Improve Museum Quality and Standards* i provjera lista koje su sastavni dio publikacije u stvarnom muzejskom okruženju. Autori su istaknuli da se u listama za provjeru kvalitete poslovanja nalaze samo smjernice koje treba pratiti, a ne recepti koji daju konačna rješenja. Služe kao pomoć manjim muzejima u uočavanju ključnih točaka u radu i u propitivanju sadržaja. Namijenjene su muzealcima, međutim upotreba vrijednosnih ljestvica upućuje i na vanjske korisnike. U diskusiji je istaknuta potreba za uključivanjem kategorija praktičnog održavanja postava, prostora za povremene izložbe i arhitekturu zgrade.

Domaćini iz Muzeja grada Zagreba iznijeli su zabilježene dojmove dosadašnjih posjetitelja, većinom zadovoljnih postavom i dizajnom, i upozorili na nado-pune novodoniranim zbirka. Podatke o zadovoljstvu posjetitelja donosi knjiga dojmova. Budući da je osjećaj

Snimio: Heimo Kaindl

društvene pripadnosti i sociološki kontekst veoma važan za muzeje, sudionici radionica istaknuli su potrebu da kontakt muzeja sa zajednicom bude još jedan poželjan aspekt za liste.

Marketing i upravljanje - Muzej za umjetnost i obrt.

Voditelji radionice bili su Rainer Hofmann i Hans Manneby. Kao polazište za diskusiju istaknuli su problem legislative kao ključnog čimbenika na području marketinga. Zakonska regulativa je često manjkava i ne osigurava siguran pristup fondovima, te u dovoljnoj mjeri ne potiče donatore i sponzore da financiraju muzejske programe. Pomoćnica ravnatelja, Vesna Lovrić Plantić, provela je učesnike kroz izložbu *Kolekcija Marton* i kroz muzej, a Vesna Jurić-Bulatović, voditeljica marketinga Muzeja, predavanjem *Marketing u muzeju* upozнала je sudionike s uspješnom politikom svoje kuće i zavidnim rezultatima na tom polju. Domaćini su naglasili da u oblikovanju poslovne filozofije MUO-a stoji bogata povijest i tradicija. Muzej je uključen u mnoge značajne međunarodne projekte, te svjestan svoga okruženja, reagira na vanjske utjecaje i proizvodi inovacije u stručnome radu. Marketinška politika značajan je dio politike upravljanja kućom. Cilj je realizirati projekte na nacionalnoj razini, prezentirajući muzejske zbirke koje su jedne od najbogatijih u zemlji. Muzej je otvorio vrata i projektima koji se ranije nisu smatrali pogodnima za muzeje, a brojni sponzori predstavljaju bazu za buduće marketinške projekte koji uključuju i međunarodne kompanije. Često projekt uključuje duži period suradnje u kojem se procjenjuje medijski interes za proizvod, a on služi za kasniju financijsku konstrukciju. S jasno postavljenom osnovom postoji mogućnost traženja i dobivanja većih sredstava. Neobično je važno zadovoljstvo svih partnera uključenih u projekt. Suradnjom s kompanijama i proširenjem aktivnosti dovode se u muzej i novi ljudi koji postaju stalna publika.

Pored dobre suradnje s obrazovnim institucijama, istaknuta je i potreba povezivanja s turizmom, kao sektorom koji sve više shvaća prednosti uključivanja kulture u oblikovanje turističke ponude. Prema dobivenim podacima, u Hrvatskoj muzeji privlače oko 15 posto turista koji posjete zemlju ali relevantna baza podataka o muzejima još nedostaje.

Skupljačka politika - Gradski muzej Varaždin.

Voditeljice radionice bile su Jane Legget i Torill Thoemt. Uz pomoć domaćina - ravnateljice Ljerke Šimunić i kustosa Miroslava Klemma, Antice Bregovac i Mirjane Dučakijević - sudionici su obišli odjele, Stari grad, Svijet kukaca i Galeriju starih majstora. Voditeljice radionice su prikazale tipičnu situaciju u kojoj se nalaze mnogi regionalni muzeji - problem nedostatka novca za nabavu novih predmeta i neadekvatne čuvaonice. Raspravljalo se o načinima čuvanja predmeta za buduće generacije, te njihova izlaganja i dostupnosti sadašnjoj publici. Posebno je važan uravnotežen pristup u skupljanju "loših" i "dobrih" stvari u društvu i živo-

tu zajednice. Neophodna je jasno definirana politika koja ne preferira samo jednu stranu prikaza.

Žustru raspravu potaknulo je pitanje kako postupati sa "starim" zbirka, te koji kriteriji određuju što zadržati u postojećim zbirka. Skupljanje je određeno postojećim uvjetima i mogućnostima pohrane predmeta, a ispravna zaštita i briga o predmetima uključuje ne samo čuvaonice već i manipulaciju u skladu s pravilima struke i dokumentaciju.

Istaknuta je važnost dobre upućenosti muzejskog osoblja i upravljačkih tijela sa skupljačkom politikom kuće koja mora biti javno obznanjena i publicirana. Predlaže se i predočavanje smjernica prikupljanja donatorima, te obavijesti na web-stranicama i korištenje politike skupljanja u marketingu muzeja.

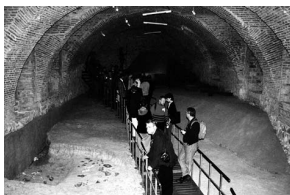
Neobično je važno u politici skupljanja poštivati etiku struke zaključili su sudionici. Upravna vijeća i uposlenici moraju biti upoznati s ICOM-ovim novim Kodeksom etike za muzeje/ICOM Code of Ethics for Museum. Potrebno ih je obvezati na poštivanje tih odredaba u ugovorima o radu. Poštivanje Kodeksa treba stajati u ključnim vrijednostima koje donosi aktivnostima koje uključuju kontakt s korisnicima, nužno je postojanje pravila za muzejske kuće. Uporaba zbirke uključuje i pravilnik o pristupu i uvidu u zbirke (koji je Hrvatska nedavno donijela), a kako se zbirke koriste u edukacijskim programima, i manipulaciju predmetima. Posebno važne, jedinstvene predmete, potrebno je izdvojiti i koristiti samo za stručna i znanstvena istraživanja, ali to treba unaprijed jasno naznačiti. U rukovanju s muzejskim predmetima važno je osloniti se i na zdrav razum zaposlenih u muzeju, nemoguće je svaku potencijalnu situaciju zakonski propisati.

Održavanje povijesne zgrade s okolišem - Muzej dvor Trakošćan.

Nakon obilaska dvorca i okoliša, gdje su se sudionici upoznali i s tijekom obnove dvorca i izradom nove muzejske prezentacije, ravnatelj muzeja, g. Adam Pintarić, održao je kratko izlaganje o povijesti održavanja lokaliteta od Draškovićeve obnove sredinom 19. st. do danas. Istaknuo je kako specifičnost ovoga mjesta nije samo briga o izuzetno vrijednoj spomeničkoj baštini - dvorcu - već ona uključuje i krajolik sa šumom i jezerom koje s arhitekturom čine neodvojivu ambijentalnu cjelinu. To predstavlja ne samo veliki izazov za zaposlene u muzeju već i rješavanje brojnih teškoća vezanih uz tako kompleksne poslove. Podrazumijeva redovitu i veliku financijsku potporu ali i specifičnu strukturu zaposlenih. S obzirom na nedovoljan broj zaposlenih vrlo je teško uskladiti sve segmentne poslovanja koji uz muzejsku djelatnost uključuje i gospodarenje velikim kompleksom. Sudionici su u diskusiji pokazali velik interes za način poslovanja i održavanja ovog jedinstvenog prirodnog i kulturnog sklopa.

Komunikacija baštine u multikulturnoj zajednici -

Etnografski muzej Istre. Sudionici su razgledali izložbu *Istra - različiti pogledi* koja je bila zanimljiv uvod u

raspravu. Ravnateljica muzeja, mr. sc. Lidija Nikočević, rekla je da je izložba samo jedan od mogućih pogleda na Istru i polazna točka za razmjenu doživljaja, iskustava i činjenica koje su tijekom povijesti bile relevantne na ovim prostorima. Voditelji radionice Rainer Hofmann i Otto Lohr istaknuli su da gotovo u svakoj zemlji postoje problemi suživota različitih kultura. Kod takvih tema vrlo je važno biti iskren u prezentaciji i naglasiti čije se stajalište iznosi. Tamo gdje je pristup višeslojan, to treba i naglasiti. Posebno je osjetljivo pitanje zajedničke baštine u sukobljenim zajednicama, kada se ona shvaća kao pripadajuća samo jednom entitetu. U prezentaciji treba imati u vidu i kome se obraćamo, Muzej u Pazinu ima u 90 posto slučajeva turiste za posjetitelje koji su iznimno zainteresirani za takve teme. Muzeji izgrađuju stavove svojim postavima pa je važno istaknuti tko je kreator poruke i ostaviti mjesta za diskusiju.

Često ljudi dolaze u muzej s vlastitim stavovima i predrasudama, ponekad su neupućeni u temu ali mnogo očekuju od izložbe u obliku frontalne komunikacije. Općenito je uočen nedostatak kontroverznih, problematskih izložbi koje su zanimljive posjetiteljima i vežu se sa sadašnjošću, s lokalnom zajednicom i njihovim uvjerenjima.

Posebno je zahtjevno odabrati pravi način kako takve izložbe prezentirati školskoj populaciji. Različite grupe posjetitelja zahtijevaju različite tipove komunikacije. Zaključeno je da treba istaknuti autora izložbe kao bitnu komponentu koja određuje stav koji se izložbom iznosi. Važno je poštivanje etičnog pristupa i dobre namjere da se komunicira s posjetiteljem. Nemoguće je

pružiti potpuno neutralnu informaciju iako se ona navodi kao poželjni ideal.

Čuvanje i zaštita - Eufrazijana. Sudionici konferencije posjetili su jedinstveni spomenik kulture u Hrvatskoj, ranokršćanski kompleks Eufrazijane s očuvanom bazilikom iz 6. stoljeća, baptisterijem i biskupskom palačom, te ostacima još dvije ranije bazilike. Spomenik je upisan na listu UNESCO-a 1997. godine, i osebujan je po očuvanosti različitih sadržaja unutar sklopa. Uposlenici Ministarstva kulture, Konzervatorskog odjela iz Poreča, održali su uvodno predavanje na kojem su sudionicima prikazali tijek istraživanja i opseg konzervatorsko-restauratorskih zahvata na ovom zahtjevnom kompleksu. Potom su sudionici uz stručno vodstvo obišli lokalitet i upoznali se s problemima i načinom prezentacije spomenika posjetiteljima. Obišli su i muzej koji se nalazi unutar sklopa, a potom su u pratnji ravnateljice Muzeja grada Poreča obišli nekadašnju franjevačku crkvu, Romaničku kuću s etnografskom zbirkom i Gradski muzej, gdje su se upoznali s budućim planovima za obnovu. Na povratku iz Istre posjetili su i nedavno otkriveni ciklus srednjovjekovnih fresaka u kapelici u Vižinadi.

Sadržaji i usluge za posjetitelje - Muzeji Hrvatskog zagorja. Muzeji Hrvatskog zagorja bili su domaćini ove radionice na nekoliko svojih lokacija. Sudionici su obišli Muzej seljačkih buna u Gornjoj Stubici i razgledali novi stalni postav i izložbu *Crkvena umjetnost Hrvatskoga zagorja*, te se upoznali s daljnjim programima. Natpisne ploče, tlocrti postava, uvodne legende na engleskom jeziku, kao i dvojezične legende uza svaki izloženi

